

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԵՐԵՒՈՅԹ ՄԸ

Լ-ի կորուստ

Իր «կամարականները» զբոսն մէջ
Հ. Սահակ կողման կամարականաց և Ար-
շարունաց միենայն նախարարութիւնը Ը-
լալը փաստելու միջոցին՝ հաւանական կը
գտնէ թէ Արշարունի տոհմանունը Արշա-
ւիր կամարականէ մը յառաջ եկած բլա-
լու է. սակայն կը խուսափի այդ լեզուա-
կան երևոյթը փաստելէ և պատշաճօրէն օգ-
տագործելէ, քանի որ Հիւսիսային կը զրէ
եղեր թէ «Արշաւիր անունէն հարկ էր որ
Արշարունիք անանցուէր»: Ներսիս, սա-
կայն, զիտել տալ թէ երբեմն օտարները
կամ հինները չափազանց կը ճշդն ներկա-
յի հայ միտքը, կաշկանդելով զայն: Այս-
պէս՝ փոքրիկ ուսումնասիրութիւն մը հայե-
րէնի վրայ՝ զիւրաւ պիտի կրնայ ցուցնել
թէ ինչպէս կ'իտաձայն էր նոյնպէս և բա-
ղամայն էր կամ վեր անհետացած է հայ
բառերէն, համաձայն հնչարանական խը-
նայողութեան ընդհանուր օրէնքին:

Կիսամայն Լ-ի կորուստ. — Ճիւռ՝ ճիւռ,
ճիւղ՝ ճիւղ, Գաւառերէնի մէջ կայ նաև ա-
րիւն՝ արին, ալիւր՝ ալիւր, աղբիւր՝ աղ-
բիւր: (Թեւաղբիւր է նաև իւր լման կորուս-
տը. զիւս՝ գտնել, սփիւռ՝ սփռել:)

Բաղամայն Լ-ի կորուստ. — Յը(ի)ւել՝ ջը-
րել, կաւիճ՝ գաճ, զեւղ՝ զեղ, զեւ՝ զի(ք),
տեւ կամ տիւ՝ տի, թեւ՝ թի, ամաւթ՝
ամաշել (աւ = օ), աղաւթ՝ աղաշել, ծա-
նաւթ՝ ճանաշել: Դիտելի են նաև խաւիճ՝
խայճ-խոճ-հայ (արար. խսրյոյ), կաւառ՝
կորի, տաւիղ՝ տաղ, բաւիղ՝ բակ, աւելի՝
աւ, կաւիճ՝ կաշի (պրակ. ֆիփշ). աւղակ
(օղակ)՝ աղիս, կաւիճ՝ կաղճին, յօտ(ել)՝
հատ(անել): Գաւառերէնի մէջ թաւալիճ՝
լսուի «միմամասամբ» փոխանակ մեծա-
մասամբ-ի: Նաև՝ հաւասարակ = հաւա-
րակ = հասարակ:

Վ-ի կորուստ. — Է-էն աւելի թաւ եղող
վ-ն ալ ենթակայ է կորուստի. բովհրել՝
բոհրել. իսկ այն սողունը զոր իտարերդ-
ցին «կովորձուծ» կը հնչէ՝ Արարկերցին կը
հնչէ «կորձուծ»: Կողի = կով-ոպ(ի), (ռոպ,
ոպոլ. հմտ. լատին aqua = ջուր):

Անշուշտ հայերէնի մանրակրկիտ քնն-

նութիւն մը պիտի կրնայ աւելի շատ օրի-
նակներ երևան հանել: Այսքանն ալ բա-
է ցուցնելու համար թէ Արշաւիր-էն կրնայ
անանցուիլ Արշա(ւ)րունի, արդարացնելով
Հ. Սահակ կողմանի կարծիքը, և փաստի
փոխարկելով իր հաւանական համարածը:

Պէլյուր

Խ. Պ. ԲԱՐՏԱՇ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՀՐԵԱՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԱՃՈՒՄԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

1895-ին Հելից բիւն էր երուսաղէմի մէջ 28,112:
Ամբողջ Պաղեստին 1910-ին ունէր 55,000 հեւայ բնա-
կիչ: Պաղեստինի սկիզբը այս բիւր բարձրացած էր
90,000-ի, որմէ 45,000-ը միայն երուսաղէմի մէջ:
Պաղեստինի հետեւանով Հելից բիւր իշաւ 60,000-ի,
որ զինպագարէն ետ, 1920-ին, բարձրացաւ 66,574-ի,
այսինքն՝ մօտաւորապէս Պաղեստինի բնակչու-
թեան (673,193) մէկ աստիճանով:

1922 Հոկտեմբեր 23-ի պաշտօնական մարդահամարին
համաձայն Հելից բիւն էր 83,554, այսինքն՝ բնիկ-
նուր բնակչութեան (757,182) 11 1/2, ու կը բաժնուէր
հետեւեալ կերպով.

Երուսաղէմ	33,731	հեւայ	62,578	բնիկ	վրայ
Եմաւ եւ Թէլ-Ավիվ	20,152	»	47,709	»	»
Հայֆա	6,230	»	24,634	»	»
Տիրիա	4,427	»	6,950	»	»
Սաբլա	2,986	»	8,761	»	»
Քերես	430	»	16,577	»	»
Ռաիւ Բաղաֆնէ	426	»	97,108	»	»
Գիլգոն	15,172	»	492,865	»	»
	83,554	»	757,182	»	»

Հրեաները ապաքէ 1922-ին զբոսէ մէկ չարորդն էին
Բաղաֆնէ եւ Երեմ հարիւրորդ զիւղեաւ բնակչու-
թեան:

Այդ բուականէն աստիճանիկ Երեւոյթի ու
արեւմտաօրի պատկերը:

	Ներգր.	Արագր.	Առաւելոր.
23 Հոկ. 1922	1,622	277	1,345
1923	7,421	3,466	3,955
1924	12,856	2,037	10,819
1925	33,801	2,151	31,650
1926	13,910	7,365	6,545
	69,610	15,296	54,314

Ինչպէս այս պատկերէն կ'երեւի՝ առաւելագոյն Երե-
ւոյթը եղած է 1924 եւ 1925 տարիներուն: 1926 տա-
ւոյ արեւմտաօրի զօրաւոր հոսանքը կը շարունակուի
ցարդ:

1926-ի Մայիսի վերջը Պաղեստին ուներ 891,236 բնակիչ, որից 154,025-ը հրեայ (17 % մասաւորապէս), Հեղից բնիկն անուրը զիստաւարաբար զգալի է Թէլ-Ավիվի (Նոր Յուզպէլ), Հայմայի եւ Երուսաղէմի մէջ՝ բոս հետեւեալ պատկերին.

Երուսաղէմ	48,000	Հրեայ
Եռաւա եւ Թէլ-Ավիվ	50,000	»
Թէլ-Ավիվի արուարձանը	4,000	»
Հայմա	15,000	»
Տիբերիա	7,000	»
Սաբէլ	3,000	»
Քերթն	500	»
Ուրիշ քաղաքներ	500	»
Երկրագործական զաղուրներ	26,000	»
Համագումար	154,000	»

Այս բնիկներն համեմատութեամբ ներկայիս բնակաւորութեան ընդհանուր բնակչութիւնն է.

Երուսաղէմ	77,000	մասաւորապէս
Եռաւա	82,000	»
Հայմա	33,000	»
Տիբերիա	10,000	»

Աւելցնենք թէ զինազարդեալ ասորին Հեղից ներգաղթի անուրը կեդրոնացած է զիստաւարաբար Հայմայի ու Եղից բնիկն անուրը զիստաւարաբար զգալի է Թէլ-Ավիվի (Նոր Յուզպէլ), Հայմայի եւ Երուսաղէմի մէջ՝ բոս հետեւեալ պատկերին.

Ինչպէս վերեւ տեսնուեցաւ, 1926-ին Հեղից ներգաղթի թիւը եղած է 13,910 ու արագազրինը՝ 7,365: Այս թիւը կրնար աւելի բարձրանալ եթէ այս կամ այն պատճառով Պաղեստինէն ներսեայ ցանկացող նորեկները չարգիլուէին դուրս ելլելէ:

1927 Փետրուարին եղած է 220 ներգաղթ եւ 329 արագազր (282 հրեայ), Մարտին 265 ներգաղթ եւ 734 արագազր (649 հրեայ): Ապրիլին ներգաղթողներու թիւը (մեծամասնութիւնը հրեայ) եղած է 390 (104 Բուլղարացի, 78 Ռուսացի, 38 Միջօղակէն, 44 Պարսկացի, 34 Ռումինացի, 20 Միացեալ Նահանգներէն), եւայլն:

1926 Հոկտեմբեր 1-էն Պաղեստին մտած են 3,097 անձ: Կը հաւաստուի թէ ներգաղթողներու 72 % ամուրի երեսնասորներ են, 27 % չամուսնացած կիներ, 60 % զարմաւորներ:

(Բաղում՝ Palestine and Near East, Tourist Number, 1927):

ՆՃԽԱՐՔ ՆԱԽՆԵԱՑ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. ԵՓՐԵՄԻ ԱՍՈՐԻՈՅ

ՎԵՇՏԱՍԱՆ ԱՍԱՑՈՒԱԾԻ ՎԱՍՆ ՆԻԿՈՄԻԴԵԱՅ ՔԱՂԱՔԻՆ

ՈՒԹԵՐՈՐԻ. ՎԱՍՆ ՆԻԿՈՄԻԴԵԱՅ⁽¹⁾ ՔԱՂԱՔԻՆ
ՆԻ ԸՆԿԵՐԱՅ ԻՐՈՅ. ՈՒԹՈՒՍԱՆԵՐՈՐԻ⁽²⁾

Կորեան Տէր⁽³⁾ Նաւա անթիւք, զի եւ զին վախճան կամքդ քո: Ի սակաւ տկնարկել հայեցողածոց քոց, ծով եւ ցամաք տաղհնապեցան: Շարժեցաւ ցամաք ըստ ոչ սովոր: Փախկաւ ծով ըստ ոչ բնութեան: Անկաւ քաղաքն ոչ ի կամս իւր: Եղև ամենայն ի կամաց քոց: Ապականեալ հրաման քո զերեսն զոր զարդարեալ սէր քո: Սիրով զարդարեցին շնորքդ քո, զատաստանաւ եղծ ստուգութիւն քո: Յան մտին նոքա յերկիր, միա-

(Շար. ՍԻՈՆ ԹԻՆ 3 ԷԳ)

ժողով մտին ի զժողով: Մի մի մտին յարարածս, միաճանապարհ⁽⁴⁾ ելին ի նմանէ: Հանապազար ծնաւ զնոսա, ի միւսմ ժամու վարեաց զնոսա: Զամիսս մըտին յարարածս, յական փափախել⁽⁵⁾ ելին ի նմանէ: Զարդարեաց զնոսա հասակաւք, բաշխեաց նոցա կերպարանս: Կործանեաց բարկութիւն զհասակս նոցա: Ապականեաց մահ զնկարս նոցա: Պէտքս նմանութեամբ զարդարեցան երեսքն որ կորեան անդ: Հաստիչն որոշեաց զգէման, մահ հասարակեաց զկերպարանս⁽⁶⁾: Ի կազմելն իւրեանց որոշմունք, եւ յապականելն հաւասարութիւնք: Զյարբնուածէ կազմութիւն, եւ շփոթ եւ եղծուած ապականու-

(1) Օր. գրէ առանց Յ:

(2) Թէ զի՞նչ նշանակէ յաւելուածը Ուրուսանեւորդ անյայտ է իմն:

(3) Ուրպէս ի վեր անցը, էջ 349, տան. 7, 8, 9. տառաւոր, Աստուած, Յիսուս, Քրիստոս, Տէր, Սուրբ, եւ նոյնքն նոյնին յօրինակին ամենայն ուրեք հոստաւորապէս են, իսկ -իւն յանգեալ բառք յանախ հոստաւորութեամբ, բայց ի տեղիս տեղիս նաեւ առանց հոստաւորութեան գրեալ են:

(4) Պակասէ ի բառգիրս:

(5) Եւստ ցարդ անձամբ, քերես վրիպակ զրչի, փոխանակ բարափել:

(6) Բառք՝ « կործանեաց ... » միջնէ ցրառս « զկերպարանս » յաւելեալ են ձեռամբ ուղղչին ի ստիճ լուսանց իշին: